

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO. 14 (3518) ●

● ЧАЦВЕР, 6 КРАСАВІКА, 2017

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Песня сябраваць дапамагае
Беларуская Амбасада ў Польшчы актыўна падтрымлівае творчыя праекты тамтэйшых беларускіх грамадскіх суполак **Стар. 2**

Далёкая рэчка Табол
У жыцці знакамітага беларускага акцёра тэатра і кіно Івана Мацкевіча ёсць і казахстанскія старонкі **Стар. 3**

Вясну гукаць — і дзетак далучаць
Да беларускай народнай культуры далучаюцца школьнікі Даўгаўпілса **Стар. 3**

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Абярэг з народных традыцый

Адзінаццаты па ліку фестываль-конкурс “Ад Палесся да Сібіры нясіце, буслы, вясну!” сабраў у Новасібірску больш за дзвесце юных удзельнікаў

Святы ў беларускім народным календары — гэта своеасаблівы маякі, што спрадвеку дапамагаюць нам не згубіцца ў бясконцым моры часу. Святы падказваюць, як жыць у духоўным суладдзі з усім, што ёсць вакол нас, і як гарманічна ўпарадкаваць свой унутраны свет. Сярод народных беларускіх святаў галоўныя — Каляды (пачатак Году — як пачатак свету...) і Купалле (росквіт усяго жывога, самае высокае Сонца). Знакавыя ў культуры беларусаў-земляробаў і Гуканне Вясны, Дажынкi, Пакровы... Гэта святы яднання нас з Прыродай, вяртання да вытокаў, да саміх сябе. Некаторыя з гэтых святаў, дарэчы, ужо й адраджае на сібірскіх зямлі Новасібірскі цэнтр беларускай культуры. І кожнае такое свята — як своеасаблівы абярэг для саміх народных традыцый: каб не згінулі яны ў моры часу. Адначасова гэта й моцны абярэг з народных традыцый для тых, хто ў святах, абрадах сам паўдзельнічае.

А хто ж, як не дзеці, як не падлеткі, юнакі ды дзяўчаты змогуць найлепш

пераняць традыцыі, надзейна (бо ў сваіх душах!) захаваць і зберагчы іх? Вось на дзяцей, на маладых і робіць стаўку НЦБК, падключаючы іх разам з дарослымі да святочных дзеяў. Як вядома, дзеці, падлеткі — нібы добрая глеба для хлебараба, якая ўдзячна прымае зярняты, каб узгадаваць новы ўраджай. Сапраўднымі гаспадарамі адчуваюць сябе юныя нашы артысты й на фестываль-конкурсе “Ад Палесся да Сібіры нясіце, буслы, вясну!”, які даўно прыжыўся ў Новасібірску. Больш за дзвесце ўдзельнікаў з большасці раёнаў і гарадоў вобласці сабралася на яго сёлета, і гэта — сведчанне вялікай прыцягальнасці вясновага беларускага свята.

Фестываль быў ужо адзінаццаты па ліку. Таму сустракаюцца на ім усе — як старыя знаёмыя, амаль сябры. Аднак і дух суперніцтва захоўваецца: гэта ж конкурс! І прысутнасць строгага, аўтарытэтнага журы прымушае артыстаў гранічна засяроджвацца, выходзячы на сцэну. А там бліскучыя танцы “Крутуха” і “Вяслуха”, “Красуля” і “Полька Янка”, знакамітая “Бульба”

Яны з дзяцінства пад абярэгам беларускай культуры

перамяжоўваюцца з вакальнымі нумарамі. Прытым кожны такі фестываль, узровень якога вызначаюць ужо вядомыя, тытулаваныя дзіцячыя гурты, адкрывае і новыя таленты. Навічкі часцей — нясмелыя, і не ўсё гладка ў іх атрымліваецца, але ж бачна жаданне заявіць пра сябе. Сёлета, скажам, упершыню выйшла на вялікую сцэну Уладзіслава Мірошнікава — унучка Ірыны Дубагравай, якая шмат гадоў працавала мастацкім кіраўніком НЦБК, заснавала вядомы вакальны ансамбль “Крынічка”. Шасцігадовая салістачка пясчотна, нібы птушанятка, выка-

нала народную беларускую песню “Купалінка”. За свой талент, старанне, за ўменне трымацца на сцэне дэбютантка й атрымала званне лаўрэата I ступені. Мяркую, Уладзіслава будзе развіваць талент і годна прадоўжыць сямейныя традыцыі.

Дэбют на вялікай сцэне адбыўся і ў выхаванак Людмілы Кашчэвай, кіраўніцы Тэатра народнай песні “Вясёлка”. За чудаўнае выкананне вясновай кампазіцыі з беларускіх народных песень Валерыя Калганенка і Вікторыя Мірашнічэнка ўшанаваны дыпламам II ступені. Шасцігадовая дзяўчынка! → **Стар. 4**

ВЕСТКІ

І Курск, і Тула, і Смаленск...

Сустрэча прадстаўнікоў гарадоў-пабрацімаў, якая прысвячалася Дню яднання народаў Беларусі ды Расіі, прайшла ў Магілёве

Дзевятая па ліку сустрэча даказала: ні дружбе, ні дзелавым стасункам адлегласць — не перашкода. Усяго ў Магілёве сабралася болей за 180 удзельнікаў, прадстаўнікоў 59 гарадоў-пабрацімаў з абедзвюх краін. Прывітанне ўдзельнікам форуму даслаў Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка.

Па словах старшыні Беларускай грамадскай арганізацыі “Пародныя гарады” Барыса Батуры, Магілёў зусім не выпадава быў абраны для правядзення мерапрыемства. Гэты беларускі горад — пабрацім расійскіх Тулы, Пензы, здаўна сябруе і з адным з раёнаў Масквы.

Вядома, населеныя пункты краін-суседка звязваюць дзясяткі кантрактаў. І ў дэлегацыю ад кожнага рэгіёну ўвайшлі губернатары, кіраўнікі прадпрыемстваў, бізнесмены, навукоўцы, дзеячы культуры. Удзельнікі форуму абмяркоўвалі, як умацаваць ужо наладжаныя сувязі ды адладзіць новыя. Акцэнт рабіўся менавіта на эканамічныя, адукацыйныя, турыстычныя стасункі.

У сустрэчы паўдзельнічалі 35 гарадоў Расіі ды 24 Беларусі. Былі дэлегацыі з Масквы, Волагды, Тулы, Смаленска, Пскова, Вязьмы, Кастрамы, Валгаграда, Пензы, Курска, іншых. Для гасцей правялі экскурсіі па магілёўскіх прадпрыемствах, якія пастаўляюць прадукцыю ў Расію, пазнаёмілі з выдатнымі мясцінамі рэгіёну. Сёння ў Беларусі ды Расіі больш за 140 гарадоў-пабрацімаў. Аднымі з апошніх брацкія адносіны ўсталявалі Слаўгарад і Арзамас.

ЛІНІЯ ЛЁСУ

Жыццёвае крэда пані Леанарды

Жыхарка Слоніма Леанарда Рэўкоўская, заснавальніца вядомага нават за межамі Беларусі фестывалю “Паланэз”, здольная сфармуляваць у розныя моманты жыцця “надзённыя лозунгі”

Іна Ганчаровіч

Тое, што нас не забівае, робіць нас мацнейшымі

Пані Леанарда нарадзілася ў польскай сям’і, шляхецкім родзе ў Заходняй Беларусі непадалёку ад Слоніма: на той час то была тэрыторыя Польшчы. Яе бацьку рэпрэсавалі ў 1950-м, а крыху пазней прыйшлі за астатнімі членамі сям’і. “Гэта было ў красавіку 52-га, — згад-

вае, глыбока ўздыхаючы, Леанарда Іосіфаўна. — Ноччу нас разбудзіў моцны стук у дзверы. Мама адчыніла, пабачыла ўзброеных людзей з Народнага камісарыята ўнутраных спраў. Перапуджаныя і ў спячку, мы чакалі, што будзе далей. Госці правяралі ўсё, што было ў доме. А раніцай, нічога не знайшоўшы, маме і нам з астатнімі членамі сям’і. “Збірайцеся, выходзьце з рэчамі. Вы, як ня-

добранадзейныя, падлягаеце перасяленню ў аддаленыя раёны Савецкага Саюза”. Вось так яшчэ адна сям’я стала “сібіранцамі”: так у тыя часы называлі ўсіх рэпрэсаваных і сасланых.”

Цэлы месяц, расказвае мая суразмоўца, яны ехалі ў таварным вагоне ў Паўднёвы Казахстан. Холад, голад, смага, поўная антысанітарыя, пастаянны плач дзяцей...

Калі ж прыбылі на канцавую станцыю, кіраўнікі мясцовых калгасаў і проста жыхары пачалі выбіраць сабе людзей для працы: “Нас не выбіраў ніхто, бо каму ж мы былі патрэбныя: схуднелая жанчына і двое такіх жа дзяўчынак 12 і 10 гадоў? Нас проста высаджалі з вагона і пакінулі пасярод поля. Два дні сядзелі на санчапёку, і толькі на трэці па нас прыехаў старшыня калгаса імя Кірава

Пахтааральскага раёна ды забраў нас з сабой”.

Там вырошчвалі бавоўну. Але працаўнікі з перасяленцаў атрымаліся дрэнныя: ніхто не мог вытрымаць спёкі, таму й зарабіць сабе на прахытак не маглі. Выжыць у тых умовах дапамагала мясцовае

насельніцтва. Па гэты дзень яна памятае твары казахаў, тых незвычайных, знешне зусім не падобных на перасяленцаў людзей, якія не размаўлялі па-руску — і захапляецца іх добрымі сэрцамі. Дзякуючы ім прыезджыя не памерлі з голаду, выжылі. → **Стар. 3**

3 ПЕРШЫХ ВУСНАЎ

Песня сябраваць дапамагае

Беларуская
Амбасада ў
Польшчы актыўна
падтрымлівае
творчыя праекты
тамтэйшых
беларускіх
грамадскіх
суполак

Ці ведаеце вы такога дыпламата, які хараша спявае? Не так даўно пазнаёмілася з ім. Я расказвала ўжо пра Усепольскі фестываль “Беларуская песня-2017” (“Песня жывіць гарады”, ГР, 9.03.2017). І што Амбасадар Беларусі ў Польшчы Аляксандр Авяр’янаў выйшаў там на сцэну Беларускай оперы і філармоніі не толькі як афіцыйная асоба, але і як спявак! Разам з Беларускім народным фальклорным гуртом “Вербіца” выканаў песню “Дзед” — жартоўную, ім жа ў народным стылі напісаную. Гурт спяваў і яго лірычную кампазіцыю “Дзе ж ты, мая каханая”.

Пасля імпрэзы Аляксандр Авяр’янаў казаў мне ў інтэрв’ю: што гэта не першае яго выступленне на сцэне Беларускай оперы і філармоніі, але ён аніколі раней не выступаў з “Вербіцай”. Быў прыемна ўражаны, што яго песні ведаюць і спяваюць у Беларусі. Сам спяваць вельмі любіць, прычым піша і вершы, і музыку. То, можа, складзецца і творчая супраца з беларускімі гуртамі Беларускай оперы? Ён таго не выключае, хоць, вядома ж, гэта не яго асноўная праца.

— **Спадар Амбасадар, Беларусь і Польшчу злучаюць і чалавечыя стасункі. Шмат беларусаў жыве на Падляшшы... Ці спрыяе Амбасада беларускім суполкам?**

— Сапраўды, лёсы нашых народаў цесна пераплецены. Беларусы жыве шмат якраз на тэрыторыі Падляскага ваяводства. Гэта — карэннае насельніцтва, якое засталося тут, калі ў сілу гістарычных абставінаў дзяржаўная мяжа Польшчы пасля Другой сусветнай вайны пасунулася на ўсход. Гэтыя людзі самі

Амбасадар Аляксандр Авяр’янаў выступае на адкрыцці выставы ў Гайнаўцы

сябе называюць “тутэйшымі”, не адносяць сябе ўжо да Беларусі, хоць і палякамі не лічаць. 61 год дзейнічае Беларускае грамадска-культурнае таварыства, якое даўно ўзначальвае Ян Сычэўскі. Амбасада і Культурны цэнтр Беларусі ў Варшаве надаюць значную ўвагу ўзаемадзейню з беларусамі Падляшша: падтрымліваем мерапрыемствы па захаванні мовы, культуры, нацыянальнай ідэнтычнасці. Адно з такіх — Усепольскі фестываль “Беларуская песня-2017”. Створана і цэлая сістэма вывучэння беларускай мовы: пачынаючы з садкоў-прадшколляў, школ, гімназій, ліцэяў і да кафедраў беларускай філалогіі ў Беларускай і Варшаўскім універсітэтах.

— **Чытала ў інтэрнэце, што і ў Варшаве бацькі выхаванцаў аднаго з прадшколляў хочуць стварыць у ім групу з беларускай мовай навучання...**

— Сёння існуе тэндэнцыя: моладзь пераязджае з Беларускай ў цэнтральныя і заходнія рэгіёны краіны. Вось некалькі сем’яў з ліку беларускіх у Варшаве ініцыявалі такі праект. Паводле польскага заканадаўства для стварэння такой групы дастаткова і некалькіх галасоў. Мяркую, усё ў іх атрымаецца! Увогуле

ў Польшчы ёсць цесная ўзаемасувязь нацыянальнага самавызначэння і вераспавядання. Пасваляючы беларусы гуртуюцца звычайна вакол брацтваў імя святых Кірылы і Мяфодзія, і Амбасада супрацоўнічае з такімі цэнтрамі. Сумесна ладзім выставы старадаўніх зваў ды ікон “Брама веры” з фондаў Музея старажытнабеларускай культуры НАН Беларусі. Мы адкрывалі яе ў Цэнтры праваславаўнай культуры імя святых Кірылы і Мяфодзія ў Варшаве разам з мітрапалітам Варшаўскім і ўсяе Польшчы Савай. Потым выстава пабывала ў Беластоку, Дубінах, Гайнаўцы, Супраслі. Цяпер — зноў у Варшаве, а ў чэрвені яна пераедзе ў Мінск-Мазавецкі.

— **Апошнім часам шмат беларускіх імпрэзаў праходзіць у Польшчы: гастралююць тэатральныя трупы, асобныя выканаўцы... З чым звязана такое відавочнае пацяпленне адносін?**

— Супрацоўніцтва паміж краінамі ў розных галінах, і ў сферы культуры таксама, вельмі актывізавалася пасля візітаў міністраў замежных спраў летась. У Польшчы адбыўся шэраг знакавых мерапрыемстваў. Так, На-

цыянальны акадэмічны аркестр імя І. Жыновіча прывозіў сюды рок-оперу “Песня пра долю”, а Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі — спектакль па кнізе Святланы Алексіевіч “Чарнобыльская малітва”. У Варшаве пабывала трупа з Тэатра-студыі кінаакцёра са спектаклем “Лёгкага жыцця ніхто не абяцаў”, выступалі піяністы-віртуозы Расціслаў Крымер, Кірыл Кедук, віяланчэліст Іван Карызна, оперны спявак Уладзімір Александровіч. Сёлета сумесна з Амбасадай Польшчы ў Мінску зрабілі выставу “Беларусы ў Войску Польскім” у Варшаве. У Мінску ж у Нацыянальным мастацкім музеі працуе арганізаваная з нашым удзелам выстава “Радзівілы: лёсы краіны і роду”, на адкрыццё якой прыязджаў Мацей Радзівіл, нашчадак знакамітага шляхецкага роду. Нядаўна падпісаны пагадненні аб супрацоўніцтве паміж Беларускай операй і філармоніяй і Белдзяржфілармоніяй ды Тэатрам імя Янкі Купалы. У чэрвені чакаем танцавальны калектыв “Харошкі” ў Варшаўскай оперы. У маі пад час Дзён славянскага пісьменства ў Бельску-Падляскім пройдуць мерапрыемствы і з нагоды 500-годдзя беларускага кнігадрукавання. Дні

беларускай культуры ды Беларуска-польскі эканамічны форум запланаваны ў Мінску-Мазавецкім.

— **Беларусь увяла спачатку бязвізавы рэжым наведвання Беларускай пушчы, затым — Аўгустоўскага канала і горада Гродна, а нядаўна і 5-дзённы бязвізавы рэжым для замежнікаў, якія прыбываюць у краіну праз Нацыянальны аэрапорт Мінск. Як гэта спрыяе развіццю беларуска-польскіх стасункаў?**

— Доўгі час Беларусь для палякаў заставалася нейкай terra incognita. Сёння грамадзяне Польшчы нанова адкрываюць для сябе нашу краіну. І гэта мы заўважаем у сваёй паўсядзённай працы. Дарэчы, менавіта палякі — у лідэрах 5-дзённага наведвання Беларусі без віз. І едуць не толькі як турысты, але і, прычым, усё часцей, для правядзення дзелавых перамоў, устанавлення кантактаў, знаёмства з умовамі вядзення бізнесу ў Беларусі. Папулярныя сёння і настальгічны, экалагічны, медыцынскі турызм. Набіраюць абароты і вандароўкі на ровары, пешыя...

— **Аляксандр Казіміравіч, 2 сакавіка споўнілася 25 гадоў з часу ўстанавлення дыпламатычных адносін паміж Беларуссю і Польшчай. Вядома, стасункі за гэты час былі і лагодна-сяброўскімі, і дастаткова напружанымі. Як ацэньваеце сённяшні этап нашых адносін?**

— Сёння часта ўжываецца тэрмін “нармалізацыя”. На мой погляд, гэтае слова дастаткова поўна вызначае цяперашні этап у нашых адносін. Актывізаваліся беларуска-польскія кантакты на розных узроўнях, пры тым за даволі кароткі час удалося зрабіць больш, чым за папярэдняе дзесяцігоддзе. Гэта надае нам аптымізму, хоць наперадзе яшчэ шмат працы. Галоўнае: мы вярнуліся на шлях дыялогу, і яго трэба пастаянна падтрымліваць. Дыялог — гэта шлях да паразумення, і мы гатовы пашыраць узаемадзейненне ў розных галінах. Хочацца, каб людзі як у Беларусі, так і ў Польшчы адчулі рэальны эфект ад нармалізацыі палітычных адносін.

Гутарыла **Кацярына Мядзведская**
Варшава — Мінск

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

Новыя справы, новыя надзеі

Карына Міхайлава

Старшынёй суполкі “Беларускія сябры” ў Грузіі абрана былая мінчанка Вольга Градзінар

Ёсць такая аптымістычная прымаўка: “Што ні робіцца, усё да лепшага!” Тое ж тычыцца і зменаў у кіраўніцтве беларускіх суполак за мяжой. Часам, праўда, бывае, што іх дзейнасць вельмі “завострана” пад тых, хто ініцыяваў стварэнне таварыства, зямляцтва, нацыянальна-культурнай аўтаноміі. Аднак, як гаворыцца, нішто не стаіць на месцы. І калі на змену былому кіраўніку

прыходзіць новы — значыць, у тым ёсць свая логіка. Бо, вядома ж, для паспяховай працы неабходныя і новыя праекты, і энтузіясты-аднадумцы, і жыццёвая энергія...

Такія развагі выклікала ў мяне пісьмо ў рэдакцыю. Даслала яго супляменніца з Тбілісі, актывістка суполкі “Беларускія сябры” Лідзія Лярская-Шацірышвілі. Пра якую, дарэчы, мы нядаўна пісалі (“Эстафета сяброўства і талентаў”, — ГР, 23.03.2017). Вось што паведаміла Лідзія Пятроўна: “У нядзелю ў нас сабраўся актыві “Беларускіх сяброў”. 3-за працём са здароўем не было на актыве старшыні Аляксандра

Жыляева. Дарэчы, ён ужо на працягу доўгага часу і не прымае аніякага ўдзелу ў справах суполкі. Таму... і вырашана было змяніць кіраўніцтва. І мы адзінагалосна старшынёй арганізацыі абралі Вольгу Градзінар. Мiane пакінулі намесніцай. Былому ж кіраўніку нададзена права знаходзіцца ў актыве суполкі ды ўдзельнічаць у яе працы. Акрамя таго, унеслі папраўку ў статут: старшыня аб’яднання будзе выбірацца цяпер агульным галасаваннем кожныя два гады”.

Яшчэ Лідзія Пятроўна паведаміла: “У канцы красавіка чакаем да сябе ў госці бе-

ларусак з Арменіі — Ірыну Таболіч і Жанну Нікітчук. Яны прыедуць, каб абмяняцца досведам працы, абмеркаваць будучыя сумесныя праекты. А мы рыхтуем для іх цікавыя экскурсіі па Тбілісі”.

Што ж, віншваем “Беларускіх сяброў” з абраннем новага старшыні. Нам вядома, што Вольга Градзінар, якая пераехала ў Грузію толькі год таму, паспела станоўча праявіць сябе ў асяродку тамтэйшых беларусаў. У прыватнасці, гэта яна ўдзельнічала летась у правядзенні выставы “Грузія, дружная з сонцам краіна...”. Выстава, мы пісалі, ладзілася ў грузінскім курортным го-

Лідзія Лярская-Шацірышвілі з дачкой і ўнукам

радзе Цхалтуба, яна прысвечана Песняру — Янку Купалу. Пісала нам Вольга і пра Нацыянальную выставу Беларусі ў Грузіі. Дзякуючы ёй створана і актыўна набірае лайкі ды

прагляды старонка суполкі ў фэйсбуку, і знаходзяцца ўсе новыя беларусы, якія цяпер жывуць у Грузіі, да таго ж гатовыя далучыцца да працы ў суполцы.

ЛІНІЯ ЛЁСУ

Жыццёвае крэда пані Леанарды

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Не адступаць і не здавацца

Жыццёвыя цяжкасці-нягоды не зламалі яе, а толькі загартавалі. Чым больш пані Леанарда сустракала перашкод, тым настойлівей становілася. Перажыўшы вайну, высылку, распачала барацьбу з бюракратыяй — і дамаглася рэабілітацыі, хоць на тое спатрэбілася амаль 40 гадоў. У 56-м яны ўтрох вярнуліся на Радзіму, ды іх тут ніхто не чакаў. Бацькоўскі дом перавезлі ў іншую вёску, зрабілі ў ім фельчарска-акушэрскі пункт, а гаспадарку сям’і размеркавалі па калгасах. Прытуліла ўсіх у Слоніме старэйшая сястра Леанарды: яе сям’ю рэпрэсіі абмінулі, бо муж быў у партызанах.

“Мы жылі ізгоямі сярод сваіх, — працягвае пані Леанарда. — Нам нічога не было “положено”, бо мы — дзеці ворага народа”. Таму і дамагалася рэабілітацыі. Былі напісаны дзясяткі лістоў, зваротаў, просьбаў аб пераглядзе справы бацькі. І ўрэшце яна дамаглася новага расследавання. У 1991-м былі падняты з архіваў усе дакументы, апытаны людзі, якія ведалі бацьку Леанарды. А ў 92-м яе бацька і маці былі пасмяротна рэабілітаваныя. Крыху пазней рэабілітавалі і ўсіх астатніх членаў сям’і: сям’ера іх дачок. Як кажа Леанарда Іосіфаўна, гэта была яе самая вялікая перамога.

Любі Радзіму. Бязродныя доўга не жывуць

У польскай мове ёсць прыгожыя словы “любё”, “кохам” і “міле”

Міжнародны культурны фестываль “Паланэз” упрыгожвае старажытны горад Слонім

— блізкія да беларускіх “кахаць”, “любіць”. Як лічыць пані Леанарда, “люблю” — гэта адзінае слова, якое можа тварыць цуды і нават “перавярнуць свет”: “Я люблю сваю Радзіму. Гэта мае карані, мая мова, мая вера і жаданне пакінуць пасля сябе добрую спадчыну”. Дзякуючы яе намаганням і настойлівасці польская мова ў Слоніме атрымала нібы другое дыханне: упершыню, пачынаючы з 1939 года, ёй удалося дамагчыся афіцыйнага дазволу Міністэрства адукацыі Беларусі на адкрыццё ў 1992 годзе ў школе №1 класа па вывучэнні польскай мовы. Яе жаданне захаваць сваю родную мову і

культуру праз песенны і танцавальны фальклор натхніла гэтую вельмі моцную і актыўную жанчыну на стварэнне ў горадзе ў 1989 годзе народнага хору і танцавальнага калектыву “Лыскавічка”.

Ёсць яшчэ справа, якую Леанарда Іосіфаўна лічыць самай важнай для яе на гэтай зямлі: аднаўленне закінутых з 1939 года могілак воінам Войска Польскага. “Там пахаваны салдаты, якія загінулі на Слонімшчыне ў 1918 годзе, у Першую сусветную, — удакладняе пані Леанарда. — За 60 гадоў туды, як кажуць, не ступалі нагой. Калі ў 93-м мяне абралі кіраўніцай Слонімскага ад-

дзялення Саюза палякаў на Беларусі, то ўдалося сабраць валанцёраў, якія на працягу трох гадоў кожную суботу прыходзілі працаваць на закінутыя могілкі”. У 2001-м па праекце польскіх спецыялістаў тыя могілкі былі нанова адбудаваныя.

Шмат артыкулаў напісала пані Леанарда на гістарычную тэматыку, у абарону польскай мовы. У Польшчы выйшлі дзве яе кнігі: “Непераможная любоў” і “Быць полькаю на крэсах” — пра тое, як жывецца людзям удалечыні ад гістарычнай радзімы, пра любоў да роднай мовы і культуры, да людзей. “Вы не падумайце, нас тут ніхто не крыўдзіць, — заўважае.

— У Беларусі няма розніцы: беларусы па нацыянальнасці, рускі, паляк ці яўрэй. Мы ўсе працуем, нам усім плацяць зарплату, пенсію, у нас ва ўсіх аднолькавыя сацыяльныя льготы. Але ж нам, прадстаўнікам нацменшасцяў, жывецца цяжэй. Бо туга па радзіме — гэта як душэўная хвароба. Яна прымусіла нас у 56-м вярнуцца. Яна прымушае мяне пісаць, адраджаць польскую культуру, мову. І хоць я выдатна гавару на беларускай, рускай і польскай мовах, аднак думаю толькі па-польску”.

Жыццё — як бумеранг...

Пані Леанарда прысвяціла жыццё захаванню і развіццю на беларускай зямлі культурнай спадчыны польскага народа — таму і мае шмат урадавых узнагарод Польшчы. “Іх, пэўна, больш, чым у любога іншага грамадзяніна Беларусі! — смяецца, пачуўшы мае чарговае пытанне. — Напрыклад, у 2005-м атрымала нагрудны знак “За заслугі перад польскай культурай”. У 2006-м Прэзідэнт Польшчы Лех Качыньскі ўзнагародзіў мяне Крыжам “Засланцам Сібіры”. Атрымала дыплом і прэмію ад польскага таварыства знаўцаў прэсы Stopka: за артыкулы ў польскіх газетах. Гэта быў першы выпадак, калі адзначылі аўтара з Беларусі”.

Для мяне ж у тым анічога нечаканага няма. Мудрацы кажуць: “Жыццё — гэта бумеранг, і ўсё тое, што мы ў Сусвет дасылаем, да нас жа й вяртаецца”. Жыццё Леанарды Рэукоўскай і ёсць таму пацверджанне.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Далёкая рэчка Табол

Іван і Валянціна Ждановічы

У жыцці знакамітага беларускага акцёра тэатра і кіно Івана Мацкевіча ёсць і казахстанскія старонкі

Нядаўна прачыталі на адным з расійскіх сайтаў пра любімых кінаакцёраў, быццам Іван Мацкевіч — акцёр расійскі. Што ж, хоць Расія з Беларуссю — суседзі, і шмат цікавых роляў у акцёра было ў расійскіх фільмах, і працуе ў тэатры, які на даўняй завядзёнцы называюць Рускім, аднак ён — беларус: па крыві, месцы нараджэння, жыхарства, працы, ды і менталітэце. А між тым ёсць у ягонай біяграфіі старонкі, звязаныя з Казахстанам. І пачулі мы пра ўсё ад Івана Іванавіча, калі гасцявалі ў ягонай мінскай кватэры, што на праспекце Пераможцаў.

Звернемся да біяграфіі. Заслужаны артыст Беларусі, вядучы майстар сцэны Нацыянальнага акадэмічнага драмтэатра імя М. Горкага — гэта ў Мінску! — нарадзіўся 9 красавіка 1947 года. Хутка юбілей! А пабачыў свет будучы акцёр у вёсцы Грабава: гэта Заходняя Беларусь, Ваўкавыскі раён Гродзеншчыны.

Што памятае з дзяцінства Іван Мацкевіч? “Наша сям’я паехала ў 1954-м у Казахстан: асвойваць цалінныя землі, — расказвае. — А дзедка майго звалі: Залеўскі Аляксандр. У школу пайшоў я ў Баранавічах, а зімою быў пераезд. Нас у Баранавічах пагрузілі ў цяплюшкі. Ехала цэлая будаўнічая брыгада: каб на цаліне будаваць дарогі. З радні са мною — тата, мама і сястрычка маленькая. На ўсіх станцыях, помню, нас добра сустракалі: кармілі, дарослыя і чарку бралі, весяліліся. Дарэчы, з музыкай гэта ўсё было, вясялая паездка. Ну а як прыехалі на месца, то нас разабралі па зямлянках. Кустанайская вобласць, цяпер той абласны цэнтр казахстанцы называюць: Кастанай. (Паводле перапісу 2010 года, у вобласці жыло амаль 20 тысяч беларусаў: больш за 2 працэнты ад усяго насельніцтва. — Аўт.) Там рака Табол побач, пасёлак наш Козыраўка, а праз рэчку — руднік Акцябрскі, туды мы ў школу хадзілі. (У інтэрнэце: пасёлак гарадскога тыпу Акцябр — за 6 км ад чыгуначнай станцыі Майлін. На рудніку здабываюць баксіты: сыравіну для выплаўкі алюмінію. На 2015 год у пасёлку жыло звыш 4000

чалавек. — Аўт.) Мой тата дарогі будаваў, а зімой па іх снег расчышчалі: утрымлівалі ў парадку. Прабылі мы ў Казахстане доўга: здаецца, толькі ў 61-м вярнуліся ў Баранавічы. Тады ж бацькі мае канчаткова аселі ў тым горадзе, пабудавалі там свой дом”.

Заняткі ў школе Акцябрска вяліся на рускай мове, а клас, у якім вучыўся Іван Мацкевіч, быў інтэрнацыянальны: казахі, чачэнцы, немцы, украінцы... Сярод вучняў былі як дзеці добраахвотнікаў-цаліннікаў, так і выславных, рэпрэсаваных грамадзян. “Атмасфера ў класе нашым добрая, дружная была, — згадвае Іван Іванавіч. — Мы ж усе былі — савецкія, таму й не задумваліся: хто якой нацыянальнасці. Проста сябравалі. Вялікая радасць для нас была — рака. І зімою — снег. Маразы там суровыя, і буран калі задзімаў, то мы ў школу не хадзілі, заняткі адмяняліся. А ў кіно хадзілі. Дарэчы, мы, беларусы, праз некаторы час перасяліліся з зямлянак у новыя саманныя дамы. Тапілі печкі вуглём. Дом наш стаяў на беразе Табола. Калі разлівалася рэчка, то нас у школу на лодках вазілі. Мы і жылі на кватэрах у Акцябрскім у міжсезонне. А лета ўсё праводзілі ў рэчцы: купаліся,

рыбаліць спрабавалі, хоць рыштунку ж не было ніякага. Бо — бедната ж там была жудасная...”

Калі Мацкевічы вярнуліся ў Баранавічы, то сувязі яго з сябрамі маленства ў Казахстане абарваліся. “Практычна ні з кім я не перапісваўся, — гаворыць Іван Мацкевіч. — У мяне сябар добры быў Валерый Герцэн, немец па нацыянальнасці. Ён, ведаю, паступіў у Ленінградскі караблбудаўнічы інстытут, а я — у Беларускі тэатральна-мастацкі. Мы з ім некаторы час у студэнцтве сустракаліся, а потым — згубілі сувязі. Ён, можа, і цяпер у Піцеры жыве — не ведаю”.

Іван Іванавіч прызнаецца: не марыў стаць акцёрам у дзяцінстве — яго вабіла мора, пасля дзевяці класаў падаваў дакументы ў Ліепайскае мараходнае вучылішча, ды захварэў і не паехаў здаваць экзамены. Далей — працаваў на Баранавіцкім заводзе будаўнічых дэталей, адначасова і вучыўся ў вярэцняй школе. Адноўчы сябар, з якім разам працавалі, прапанаваў “за кампанію” паступаць у тэатральны — паступіў.

Іван Мацкевіч зняўся больш чым у 70 фільмах, часта ў ролях афіцэраў, генералаў. У

Іван Мацкевіч у ролі генерала Чарноты

тэатры ўвасабляў Фараона, вобраз караля Англіі Генрыха II, цяпер іграе ў Рускім тэатры аднаго з князёў Радзівілаў — Пана Каханку, белагвардзейскага генерала Чарноту... То як пабачыце ягонае імя ў цітрах ці на афішы — ведайце, з якога ён роду. У апошнія гады здымаўся ў фільмах, серыялах “Курсанты”, “Майор

Ветров”, “1612. Хронікі смутнага времени” ды іншых.

Наша газета трапляе і да беларускага Казахстана. То можа знойдуцца знаёмыя Івана Мацкевіча з Казахстана, з Кастанайскай вобласці. Свет — цесны, а кіно дзякуючы інтэрнэту цяпер даступнае й на берагах Табола, далёкай рэчкі яго дзяцінства.

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Абярэг з народных традыцый

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Арганізатары фестывалю на чале з маладой дырэктаркай ЦБК Настай Дзяменцэвай імкнуцца ўвесь час паднаўляць ягоны “твар”. Перад пачаткам дзеі мы глядзелі цудоўны відэаролік, які, казалася, яна ж і вядучая свята, зберагае дух і цеплыню ранейшых сустрэч. А пасля фестывалю прайшоў круглы стол з удзелам членаў журы і кіраўнікоў самадзейных дзіцячых гуртоў Новасібірска і вобласці. Былі заўвагі, прапановы. І гэта здарва, бо па кожнай намінацыі (беларускі народны танец, народны вакал, эстрадны вакал) выказваліся прафесіяналы. А гэта балетмайстар-пастаноўшчык і рэжысёр Дзяржаўнага акадэмічнага Сібірскага рускага народнага хору Андрэй Сцяпаню, выкладчыца вакалу і мастацкі кіраўнік народнага хору Новасібірскага каледжа культуры і мастацтваў Святлана Някрасава. Выступіла і Алена Чадава, выканаўчы дырэктар Расійскай дырэкцыі “Клуба дзелавых жанчын Расіі ды Беларусі”. Гэты клуб, дарэчы, выступіў і партнёрам фестывалю. Быў у журы і гасць з Беларусі Сяргук Доўгушаў: выканаўца народных песень, саліст Беларускай дзяржфілармоніі.

На фестываль-конкурс у Новасібірску глядзяць спецыялісты як на творчае спаборніцтва таленавітых і мэтанакіраваных дзяцей. Дапамагаць ім раскрыць таленты — задача педагогаў, прычым важна з улікам магчымасцяў юных падабраць рэпертуар. Што, на жаль, не заўсёды ўдаецца, вось і бываюць агрэхі ў выкананні. Гаварылі пра псіхалагічную падтрымку: варта ж дапамагчы разняволіцца юна-

Беларускія ручнікі на сцэне ў Новасібірску

А. Дзяменцэва і С. Доўгушаў

му артысту перад выходам на сцэну, справіцца са сваёй заціснутасцю. У цэлым жа, казалі члены журы, праца кіраўнікоў самадзейных гуртоў — вялікая і заслугу мае вага.

Высокі ўзровень фестывалю адзначыў і Сяргук Доўгушаў. Казаў: нездарма ехаў здалёк, вельмі прыемна ў Сібіры дакрануцца да беларускай культуры. Са сваім гуртом Сяргей збірае народныя песні, дае ім, як сам кажа, новае жыццё. Спадзяецца ў наступны прыезд павандраваць з гэтай мэтай і па Сібіры. Удзельнікам круглага стала ён падарыў дыскі з запісамі беларускіх песень, інструментальных кампазіцый. Сяргук запрасіў кіраўнікоў калектываў наведаць Беларусь, каб сустрэцца з майстрамі, носьбітамі мовы, паўдзельніцаў у майстар-класах. А на другі дзень правёў майстар-клас для юных артыстаў Тэатра “Вясёлка”.

Запрасіла ж яго кіраўніца Тэатра, педагог вышэйшай катэгорыі Людміла Кашчэева. Вось што яна расказала: “У сакавіку ў “Вясёлкі” якраз дзень нараджэння: нам 14 гадоў. А сустрэчу з гасцем з Беларусі мы ўспрынялі як самы нечаканы, хвалючы падарунак. Сяргук — чалавек адкрыты, пазітыўны, шчыры, прафесіянал сваёй справы. Ён і збіральнік, і выканаўца беларускага фальклору. Гасць усхваляваў не толькі дзіцячыя сэрцы, ён крануў і маю беларускую свядомасць. Злавіла сябе на думцы, што раптам пераклучылася і стала не толькі размаўляць, але й думаць на роднай мове. Сустрэча з Сяргуком, ягоныя песні ды сакавітая беларуская гаворка для мяне — як вялікае прывітанне з роднай зямлі, любімай Беларусі”.

З вялікай цікавасцю дзеці слухалі, глядзелі, як грае гасць на розных інструментах, задавалі пытанні. Гэта, можна лічыць, добры стымул для

далейшага вывучэння беларускай песеннай культуры, фальклору. І адразу ж пасля канцэрта да кіраўніцы падыходзілі выхаванцы з жаданнем выконваць песні, якія пачулі, спявалі разам з Сяргуком. Развіваючыся з гасцем, яны дамовіліся сябраваць, мець зносіны, бо, гаворыць Людміла, “цяпер ён для нас стаў бліжэй і родным”. А ягоныя песні “Вясёлка” з вялікай радасцю возьме ў свой рэпертуар.

Шмат добрых уражанняў ад сустрэчы засталася і ў Анастасіі Дзяменцэвай. “Цікава было назіраць за дзецьмі, — кажа яна, — як захапілі іх незнаёмыя музынструменты, якімі віртуозна валодае гасць з Беларусі. Гэта акарыны, дудачкі, колавая ліра ды іншыя. А Сяргук радаваўся, калі пад ягоны акампамент дзеці заспявалі “Лявоніху”. Вось пасля зносін з такімі цікавымі людзьмі ўсё больш хочацца й мне самой акунуцца ў гісторыю продкаў, спазнаць свае вытокі”.

Наста расказала: на XVI Міжнародны фест дзіцячай творчасці “Залатая пчолка”, які пройдзе 1-4 чэрвеня на Магілёўшчыне, у горадзе Клімавічы, паедзе гурт “Потешкі” з сяла Яркова Новасібірскай вобласці. Дарэчы, інфармацыя пра фест змяшчаецца на сайце Магілёўскага аблвыканкама, заяўкі на ўдзел прымаліся да 31 сакавіка. Сертыфікат “Потешкам” — як узнагароду за паспяховае выступленне на конкурсе — падарыў адзін з партнёраў фестывалю: Магілёўскі абласны метадычны цэнтр народнай творчасці ды культурна-асветніцкай працы, з якім у НЦБК склалася цеснае творчае супрацоўніцтва.

Людміла Бяляўская,
Новасібірскі цэнтр
беларускай культуры

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Вясну гукаць — і дзетак далучаць

Да беларускай народнай культуры далучаюцца школьнікі Даўгаўпілса

У Даўгаўпілскім Цэнтры беларускай культуры (ЦБК) прайшлі адукацыйна-гульнявыя заняткі ды майстар-клас для школьнікаў “Гуканне Вясны”. Дарэчы, патлумачыць назву можна як закліканне, прызыванне Вясны на зямлю, што яшчэ халодная пасля зімы. Гэта прыгожае, светлае і радаснае свята, якое пачынаюць святкаваць на Беларусі з 14 сакавіка. І святкуюць, пакуль не наступіць вясна.

Асабліваць беларускіх абрадаў — у тым, што ў іх цесна пераплятаюцца аграрна-бытавыя, язычніцкія ды хрысціянскія элементы. Гуканне Вясны — гэта першае вясновае свята. Дзяўчаты раней узбіраліся на ўзгоркі — гэта ж каб было бліжэй да неба! — ды спявалі песні-вяснянкі. І такім чынам зазывалі-гукалі Вясну. Для яе ж вадзілі карагоды, спявалі пудзіла Зімы: як на Масленку. Спяваючы і водзячы карагоды, дзяўчаты са словамі “жавароначкі, прыляціце, вясну красную прынясіце” падкідвалі ўгору печыва ў выглядзе птушак — жаваранкаў, кулікоў, буслоў. І гэтая на-

родная магія дапамагае, як і спяванне вяснянак, наблізіць прыход Вясны. Бо ранняя вясна абяцала сялянам багаты ўраджай. Дзеці ж у гэты час бегалі па хатах, спявалі вяснянкі з пажаданнямі здароўя і добрага ўраджаю, а гаспадары давалі малым пачастункі.

Каб бліжэй пазнаёміцца з народнай беларускай традыцыяй Гукання Вясны, Беларускі дом наведалі вучні 15-й асноўнай школы Даўгаўпілса. Арганізатар культурных мерапрыемстваў Ірына Апейнанэ правяла экскурсію па Цэнтры беларускай культуры, пазнаёміла дзяцей з беларускімі нацыянальнымі касцюмамі, выставай фатаграфій, народнай бібліятэкай, экспазіцыяй “Беларуская хатка”. Дзятву цікавіла ўсё, асабліва прылады працы і побыту беларускіх сялян пачатку XX стагоддзя: да іх яны змагі дакрануцца рукамі, даведацца аб іх прызначэнні.

А потым я расказала школьнікам пра традыцыі, адметнасці святкавання Гукання Вясны. Загадала загадкі на беларускай мове, і за правільны адказ вучні даставалі з “чароўнага кувэрка” салодкі прыз-пачастунак. А пасля прагляду відэафільма “Гуканне

Школьнікі Даўгаўпілса робяць выцінанкі

Вясны ў Беларусі” дзеці клеілі птушквыцінанку (апликацыя з паперы) на каляровую паштоўку і размалёўвалі яе яркімі фарбамі.

Заняткі ўсім спадабаліся. Школьнікі шмат цікавага даведліся пра культуру і традыцыі, вывучылі розныя беларускія словы, пазнаёміліся

з традыцыйным відам творчасці: выцінанкай. Чаюванне і фатаграфаванне дадалі настрою: дзеці панеслі з сабою і самаробныя паштоўкі, і новыя веды, і станоўчыя эмоцыі.

Марыя Памецька,
Цэнтр беларускай культуры,
г. Даўгаўпілс

ПРАЕКТЫ

Сваё душу грэе

Іван Іванаў

Новыя цікавыя сустрэчы з класікай прапануе аматарам беларускай літаратуры Літаратурны музей Петруся Броўкі

Класіка — гэта тое, што не старэе, сцвярджаюць мудрыя людзі. Пэўна, тым і кіраваліся стваральнікі праекта “Чытаем сваё. Класіка”. А гэта культуролаг Таццяна Ткачова ды журналістка, выкладчыца, літаратуразнаўца Ганна Севярынец. Музей Петруся Броўкі ды беларускі жаночы партал VELVET і запрашаюць на імпрэзы тых, хто жадае паглыбіцца ў спадчыну лепшых беларускіх пісьменнікаў.

Нядаўна ў музеі прайшла сустрэча “Кузьма Чорны. У пошуках будучыні”. Ураджэнец вёскі Боркі цяперашняга Капыльскага раёна — гэта найбуйнейшы прэзаік, вялікі знаўца чалавечай душы. Ягоныя творы, у тым ліку раманы, вывучаюцца ў школе. Кузьма Чорны быў старшынёй літаб’яднання “Узвышша”, а потым — вязнем сталінскай турмы, які пакінуў страшныя сведчанні злачынстваў рэжыму. Для тых, хто жадае спазнаць беларускую душу, творы Кузьмы Чорнага — неацэнная крыніца ведаў.